

राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ, नागपूर

लोक महाविद्यालय, वर्धा

प्रश्न संच

बी.ए. सेमीस्टर-५

महाराष्ट्राचा भूगोल

दिर्घोत्तरी प्रश्न

युनिट -१

१. महाराष्ट्राचे भारतातील स्थान स्पष्ट करून महाराष्ट्राचे भौगोलिक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
२. महाराष्ट्राचे भारतातील स्थान स्पष्ट करून महाराष्ट्राचे प्रमुख विभाग स्पष्ट करा.
३. महाराष्ट्रातील नदी प्रणालीचे वैशिष्ट्ये सांगून गोदावरी खोरे आकृतीसह सविस्तर वर्णन करा.
४. महाराष्ट्रातील जल विभागानुसार प्रदेशाची विभागणी करून पूर्ववाहिनी व पश्चिमवाहिनी नद्यांचे सविस्तर वर्णन करा.
५. महाराष्ट्रातील नदी प्रणाली सविस्तर वर्णन करून महाराष्ट्रातील नद्यांची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.
६. महाराष्ट्रातील पूर्व वाहिनी नद्यांच्या खोऱ्याची आकृतीसह सविस्तर चर्चा करा
७. महाराष्ट्रातील पश्चिम वाहिनी नद्यांच्या खोऱ्याची आकृतीसह सविस्तर चर्चा करा.

युनिट -२

१. महाराष्ट्रातील पावसाळा किंवा नैऋत्य वाऱ्याच्या काळातील हवामानाची परिस्थिती स्पष्ट करून त्यांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
२. महाराष्ट्रातील हिवाळ्यातील हवामानाची परिस्थिती किंवा ईशान्य मान्सून काळातील हवामानाची परिस्थिती स्पष्ट करा.
३. महाराष्ट्रातील हवामानाची सर्वसाधारण वैशिष्ट्ये स्पष्ट करून वार्षिक पर्जन्याचे वितरण स्पष्ट करा.
४. मृदा म्हणजे काय ? महाराष्ट्रातील मृदेच्या निर्मितीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
५. मृदेची मुलतत्त्व सांगून महाराष्ट्रातील सर्वसाधारण मृदेचे प्रकार सांगून वितरण नकाशासह स्पष्ट करा .
६. महाराष्ट्राच्या नैसर्गिक वनस्पतींवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करून महाराष्ट्रातील वनस्पतीचे प्रमुख प्रकार सांगा ?
७. वनसंवर्धनाकरीता उपाय सांगून वनांचे महत्त्व स्पष्ट करून वनस्पतींवर आधारित उद्योग स्पष्ट करा ?

युनिट -३

१. महाराष्ट्रातील कृषी प्रकार सांगून खरीप हंगामातील पीक आकृतीबंध व रब्बी हंगामातील पीक आकृतीबंध स्पष्ट करा ?
२. महाराष्ट्रातील प्रमुख अन्नधान्य तांदूळ (भात) पिकाचे सविस्तर वर्णन करा ?
३. महाराष्ट्रातील प्रमुख अन्नधान्य गहू पिकाचे सविस्तर वर्णन करा ?
४. महाराष्ट्रातील प्रमुख अन्नधान्य ऊस पिकाचे सविस्तर वर्णन करा ?

५. महाराष्ट्रातील प्रमुख अन्नधान्य कापूस पिकाचे सविस्तर वर्णन करा ?
६. महाराष्ट्रातील प्रमुख औद्योगिक विभागाचे वर्णन करा ?
७. महाराष्ट्रातील सुतीवस्त्र उद्योगांचे वर्णन करा ? त्याच्या स्थानिकी करणावर प्रभावीत करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा ?
८. साखर उद्योगधंद्याचे चे वर्णन करा ? त्याच्या स्थानिकी करणावर प्रभावीत करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा ?

युनिट -४

१. महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वाढीचे स्वरूप स्पष्ट करून लोकसंख्या वाढीशी निगडित समस्यांचे वर्णन करा ?
२. महाराष्ट्रातील लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा ?
३. महाराष्ट्रातील संदर्भात लोकसंख्याशास्त्राचे घटक स्पष्ट करून महाराष्ट्रातील लोकसंख्या समस्या स्पष्ट करा.

लघुत्तरी प्रश्न

युनिट -१

१. महाराष्ट्राचे भारतातील स्थान व विस्तार सांगा ?
२. महाराष्ट्राचे प्रशासकीय विभाग टीप लिहा ?
३. महाराष्ट्राची भौगोलिक वैशिष्टे थोडक्यात स्पष्ट ?
४. टिपा लिहा
 १. कोकण किनारपट्टी
 २. सह्याद्री पर्वत/पश्चिम घाट
 ३. महाराष्ट्र पठार / दख्खन पठारी प्रदेश
 ४. महाराष्ट्र पठाराची निर्मिती
 ५. गोदावरी खोरे
 ६. महाराष्ट्राच्या नकाशात प्रमुख पश्चिमवाहीनी नद्या
 ७. महाराष्ट्राच्या नकाशात प्रमुख पूर्ववाहीनी नद्या.
 ८. गोदावरी नदी खोरे
 ९. भीमा नदी खोरे
 १०. कृष्णा नदी खोरे
 ११. तापी नदी खोरे
 १२. नर्मदा नदी खोरे
 १३. महाराष्ट्रातील नद्यांची ठळक वैशिष्टे.

युनिट -२

१. जेट प्रवाह किंवा स्ट्रीम
२. जेट प्रवाहाची वैशिष्ट्ये
३. महाराष्ट्रातील हवामानाचे स्वरूप
४. महाराष्ट्रातील पर्जन्यावर परिणाम करणारे घटक लिहा.
५. मान्सूनचा खंड
६. महाराष्ट्रात मान्सून काळातील पर्जन्य व त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
७. महाराष्ट्रातील वार्षिक पर्जन्याचे वितरण स्पष्ट करा.
८. महाराष्ट्राच्या नैसर्गिक सर्वसाधारण वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
९. महाराष्ट्राच्या नैसर्गिक वनस्पतीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
१०. महाराष्ट्रातील उष्ण कटीबंधीय सदाहरीत अरण्ये स्पष्ट करा.
११. महाराष्ट्रातील ऊष्ण कटीबंधीय निमसदाहरीत अरण्ये स्पष्ट करा.
१२. महाराष्ट्रातील अरण्यांचे प्रकार नकाशात दाखवा.
१३. ताडोबा राष्ट्रीय उद्यान.
१४. नवेगाव राष्ट्रीय उद्यान.
१५. पंडित जवाहरलाल नेहरू राष्ट्रीय उद्यान.
१६. संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान बोरीवली □
१७. गुगामल राष्ट्रीय उद्यान, अमरावती.
१८. चांदोली राष्ट्रीय उद्यान
१९. अरण्यांचे महत्व
२०. वनस्पती आधारीत उद्योगधंदे.
२१. महाराष्ट्राचे नैसर्गिक वनस्पतींवर परिणाम करणारे घटक.
२२. मृदा म्हणजे काय? मृदेची मुलतत्वे स्पष्ट करा.
२३. महाराष्ट्रातील सर्वसाधारण मृदेचे प्रकार.
२४. टीपा लिहा
 १. जांभी मृदा
 २. किनाऱ्याची गाळाची मृदा
 ३. तांबडी मृदा.
 ४. मृदेची धुप
 ५. मृदा संधारण/भू संवर्धन

युनिट ३

१. महाराष्ट्रातील कृषी प्रकार स्पष्ट करा.
२. बागायती शेती.
३. तांदळाकरीता आवश्यक भौगोलिक परिस्थिती
४. महाराष्ट्रातील प्रमुख भात प्रदेश नकाशात दाखवा.
५. महाराष्ट्रातील प्रमुख गहू प्रदेश नकाशात दाखवा.
६. महाराष्ट्रातील प्रमुख ऊस क्षेत्र प्रदेश नकाशात दाखवा.
७. महाराष्ट्रातील प्रमुख कापूस प्रदेश नकाशात दाखवा.
८. महाराष्ट्रातील कृषी समस्या.
९. महाराष्ट्रातील सामाजिक व आर्थिक समस्या.
१०. महाराष्ट्रातील ऊर्जा साधने.
 १. दगडी कोळसा
 २. जलविद्युत
 ३. औष्णिक विद्युत
 ४. खनिज तेल व नैसर्गिक वायु
 ५. अपरंपरागत ऊर्जा साधनसंपत्ती
 ६. अणु ऊर्जा
११. महाराष्ट्रातील उद्योगधंदे व बदलते स्वरूप
१२. कापड उद्योगधंद्याचे स्थानिकीकरणावर होणारे परिणाम
१३. मुंबईत कापड गिरण्यांच्या निर्मातीची कारणे
१४. महाराष्ट्रातील साखर उद्योगधंद्याचे स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे घटक
१५. साखर उद्योगधंद्याची वैशिष्ट्ये
१६. महाराष्ट्रातील मोटर वाहननिर्माती उद्योग स्पष्ट करा.
१७. महाराष्ट्रातील खत कारखाने उद्योग स्पष्ट करा.
१८. टीपा लिहा.
 १. मुंबई शहर - मुंबई उपनगर - औद्योगिक विभाग
 २. पूणे-पिपरी चिंचवड औद्योगिक विभाग
 ३. औरंगाबाद ढुजालना औद्योगिक विभाग

युनिट : ४

१. महाराष्ट्रात लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक.
२. महाराष्ट्रात लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे लोकसंख्याशास्त्रीय घटक.
३. महाराष्ट्रात लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे सामाजिक व आर्थिक घटक.
४. महाराष्ट्रात लोकसंख्येच्या वितरणावर परिणाम करणारे भौगोलिक घटक.
५. महाराष्ट्रातील लोकसंख्येची दरवर्षीक वाढ व तिची वैशिष्ट्ये.
६. महाराष्ट्रातील लोकसंख्या समस्या
७. महाराष्ट्रातील लोकसंख्या समस्येवरील उपाययोजना
८. महाराष्ट्रातील लोकसंख्या स्थलांतर स्पष्ट करा.

